

Фрагмент та Елегія для акордеону були нагороджені премією Королівської академії музики імені Катберта Нанна в галузі композиції у 1998 році.

Література:

1. Мішковічова Є. Інтерв'ю з Петером Катіном. *Архів автора: рукопис*. 23 листопада 2023.
2. Мішковічова Є. Любіца Саламон-Чековська: Аналіз виражальних засобів у піснях для сопрано та фортепіано. *Матеріали VIII семінару «Дні Тадеуша Сальви»*. Академія мистецтв у Банській Бистриці. 2008. 13 с.
3. Саламон-Чековська, Л. *Минуці враження*. CD. Геветія. 2005
4. Чековська, Л. Фрагмент та елегії для акордеону (1997). Bärenreiter Verlag AG Базель. 2010.

УДК 78.071.1(450):780.647.2

Руслан ГОРБАЧЕНКО
(Дніпро, Україна)

НОВАТОРСЬКІ РИСИ СУЧАСНОГО АКОРДЕОННОГО МИСТЕЦТВА В ТВОРЧОСТІ МАКСИМА ШАЛИГІНА

На початку XXI сторіччя акордеон все більше продовжує зацікавлювати молодих композиторів. Це зумовлено надзвичайно багатими фактурними, тембровими, виражальними можливостями цього інструменту¹. З представників сучасних українських композиторів до акордеона в своїй творчості звертались: Олександр Шетинський, Олександр Грінберг, Ганна Гаврилець, Сергій Зажитко, Алла Загайкевич, Любава Сидоренко, Золтан Алмаші, Максим Коломієць, Кіра Майденберг-Тодорова, Адріан Мокану, Ганна Корсун. Серед покоління молодих композиторів сучасності виділяється творчість **Максима Шалигіна**. Вона охоплює різні жанри, серед них: камерна музика, вокальна, симфонічна, а також музика для театру, балету та кіно.

---

¹ Зазначимо, що у західноєвропейських і країнах Америки акордеоном називають як клавішну, так і кнопкову версію інструменту.

Останніми роками спостерігається певний музикознавчий інтерес до балетної та камерно-симфонічної музики М. Шалигіна. Однак, немає праць, присвячених акордеонній творчості. Тому, це дослідження стає актуальним у сучасному світлі музикознавчих досліджень в галузі акордеонної музики та творчості М. Шалигіна зокрема.

Одним із перших творів композитора постає «**Соната**» (2002) для акордеону. Цей твір складається з чотирьох частин, де кожна має програмну назву: 1 ч. «Прелюдія», 2 ч. «Токата», 3 ч. «Роздум», 4 ч. «Басо-остинато». Як стверджує сам автор «Соната написана під впливом творчості В. Власова, А. Білошицького та В. Зубицького» [3]. Можливо, саме за цією причиною автор не долучив її до списку власних творів, вважаючи прямим наслідуванням вже існуючих традицій. Однак, вже в цій Сонаті можна побачити масштабність композиторського мислення, природне відчуття форми, а також використання багатої палітри виражальних акордеонних засобів і прийомів гри. А саме: широкий спектр фактурних і артикуляційних можливостей, різноманітної реєстровки, різновидів тремольовання міхом, вібрато, глісандування, кластерних побудов, шумових ефектів тощо. Тому, можна вважати, що Соната постає першим етапом становлення композиторського мислення М. Шалигіна, який, все ж таки, опирається на традиції композиторів-класиків акордеонного мистецтва.

Якщо Соната носить пошуковий, наслідувальний характер, то в «**Скерцо**» (2003) М. Шалигіна присутні особливості, які вносять оригінальність у звучання акордеона. Зі слів самого автора, в цей час він активно застосовує зіставлення ідентичних ритмо-інтонаційних побудов у реєстрово-тембрових комбінаціях, повторюваність нот та інтервалів в різних октавах, а також можливість виконання на акордеоні однакових нот на обох темброво-акустичних клавіатурах одночасно та почергово, що створює враження «стереофонічного ефекту» (за А. Сташевським) [4, 70], тощо.

Починає твір розлогий вступ, який розвивається алеаторичним способом, і завершується кластерним згасаючим акордом. Одразу ж після вступу, скерцозного настрою задають «затримуваті» інтонації з двох-трьох нот, які почергово виконуються комбінованими штрихами, що супроводжується пос-

туповим прискоренням темпу до *Allegro*, що вже не змінюється до кінця твору. Протягом твору двічі чуємо застосовану автором цитати із жартівливої народної пісні «Чижик-пижик». Втім, у Скерцо також присутні й акорди, й кластери, що додають певної саркастичності образу.

Ще одним твором, який, безсумнівно, вартий нашої уваги – «**Рондо**» (2005), написане на прохання українського акордеоніста, викладача М. Шалигіна в Дніпродзержинському музичному училищі (нині – Кам'янський фаховий музичний коледж ім. М. Скорики) Олександра Корнева. Зазначимо, що специфічність твору дозволяє його виконання виключно на кнопковому акордеоні (*«button accordion»*) [2, 21]. Початкові елементи Рондо – двооктавні унісоми. Вони постають відправною ланкою, яка веде за собою всю музичну тканину. Тут митець продовжує пошуки, які реалізував у Скерцо – специфічні акордові побудови, стереофонічні ефекти та досить тривалі секції тремоло міхом. За будовою – це класичне п'ятичастинне рондо, де є рефрен, котрий повторюється тричі, та два епізоди, які мають елементи рефрену. Один із епізодів написаний у вигляді каденції, представленої алеаторичною імпровізацією.

До зрілого етапу творчості композитора можна віднести твір «**Trembling music**» (2015). Таку назву, твір отримав завдяки винайденому М. Шалигіним прийому, який виконаний на *vi-brato*. Але сутність композиторського прийому полягає в тому, що виконавець, підштовхуючи (за М. Давидовим – коливаючи) гриф інструменту, має можливість виконувати мелодію або акорди, утримуючи пульс протягом усього твору, що відіграє своєрідну формотворчу роль [1, 34].

Отже, з новаторських рис М. Шалигіна можна відзначити як нові виражальні звукові знахідки, так і розширення потенціалу традиційних виражальних можливостей акордеону.

Література:

1. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста і акордеоніста: підручник [для вищ. та середніх муз. навч. закл.]. Київ: Музична Україна, 2004. 290 с.
2. Єргієв І. Український «модерн-баян» як феномен світового мистецтва: монографія. Одеса: Друкарський Дім, 2008. 168 с.

3. Онлайн-інтерв'ю із Максимом Шалигіним. *Особистий архів автора Р. Горбаченка*. Дніпро, 1 листопада 2023.
4. Сташевський А. Типові фактуро-формули в сучасній музиці для баяна українських композиторів: огляд та систематизація. *Культура України: зб. наук. праць Харківської державної академії культури*. 2021. Вип. 73. С. 65–71.

УДК 373.3.091:780.647.2

*Дарія ДЬОЛОГ,
Ростислав ЧВОРСЮК
(Дрогобич, Україна)*

БАЯННА ТВОРЧІСТЬ ДЛЯ ДІТЕЙ АДАЛЬБЕРТА СІЧА В КОНТЕКСТІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Розширення горизонтів українського репертуару учня-баяніста (акордеоніста) початкової мистецької освіти є нагальним та актуальним в реаліях сьогодення. Творчість українських композиторів стала пріоритетом щодо написання двох типових освітніх програм навчальної дисципліни «Музичний інструмент Баян» елементарного підрівня початкової мистецької освіти (2019) [5] та середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування (2021) [4].

Творчість для учня-баяніста відображена у доробку композиторів-корифеїв В. Власова, В. Подгорного, К. М'яскова, І. Яшкевича, В. Зубицького, М. Чембержі, А. Онуфрієнка, Е. Мантулева, М. Різоля, М. Корецького та ін. Варто відзначити компонування репертуарних збірників останніх років, серед яких: навчальні посібники «Баян відкриває світ музики» (2003), «Баян (готово-виборний) 1-3 класи» (2007, 2008, 2009), «Баян. Перша зустріч» (2008), «Баян. Азбука віртуоза» (2011) П. Серотюка; два випуски посібникового видання «Твори українських композиторів у класі акордеонно-баянного виконавства» А. Берези, В. Лебедева, Б. Нестеровича (2008, 2009); три випуски хрестоматійного видання «Нотарик: педагогічний репертуар учня-акордеоніста» Т. Жижук та А. Марценюка (2016, 2017) та ін. Се-